

13. Kabilova, Z. (2022). STUDYING EMIRI DEVON IN TURKEY. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 669-671.

“CHIG‘ATOY GURUNGI”NING TA’QIQDAN KEYINGI QADAMLARI

Shahnozaxon Nazarova Ibadullayevna,
filologiya fanlari doktori, dotsent
Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi
nazarxonova@mail.ru

Annotatsiya. Ma'lumki, 1918-yil “Chig‘atoy gurungi” tuzildi. Bu jadidlarning ochiq siyosiy faoliyatdan endilikda murosasiga yo‘liga o‘tganini anglatardi. Ular butun kuch va g‘oyalarini adabiyotga, ayniqsa, she‘riyatga va ilmga ko‘chirishni rejalashtirdi. Shu asnoda yangi davr o‘zbek adabiyotining katta to‘lqini o‘z yo‘lida to‘xtab qolmadi. Hatto keyinchalik tashkil etilgan “Qizil qalam” jamiyati ham “Chig‘atoy gurungi”ning yangi bosqichi sifatida faoliyat yuritishi ko‘zlangan edi. Ammo adabiyot nosog‘lom bir kuchga aylanib borayotgan edi. “Qizil qalam” 1923-yil tashkil etilgan adabiy-badiiy to‘garak bo‘lib, faoliyat doirasiga ko‘ra to‘garakdan kattaroq bo‘lgan uyushma edi. Uyushma ayrim ma'lumotlarga ko‘ra hozirgi San‘at muzeyi joylashgan va o‘sha yillarda Kafanov nomidagi Ishchilar klubiga qarashli binoda o‘z faoliyatini boshlagan. Uyushma “yo‘qsil adabiyot vakillari”ni birlashtirish, tarbiyalashni fonida jadidchilik g‘oyalarini yashirincha targ‘ib etishi maqsad qilgan edi. Ammo chinakam ijodiy kuchlar bu sharoitda o‘z iste’dodini ko‘rsat olmas edi va tabiiy tarzda, uyushma tarqab ketdi. 1926-yil o‘tib Samarqandda shu nomda jamiyat tashkil etildi. Shokir Sulaymon rahbarlik qilgan bu jamiyatga Otajon Hoshim, Botu, Ziyo Said, Sotti Husayn, Anqaboy, Oltoy, Uyg‘un, Hamid Olimjon, Mirtemir, Oydin singari ijodkorlar a‘zo edi. Ammo yana allaqachon ikkiga bo‘lib yuborilgan katta va kichik avlod ijodkorlari o‘rtasida kelishmovchilik yuzaga chiqdi, jamiyat tanaffuslar bilan faoliyatini davom ettirdi.

Kalit so‘zlar: jadid adabiyoti, jadid nashri, jadid majmualari, “Chig‘atoy gurungi”, “Qizil qalam”.

Аннотация. Известно, что в 1918 году был создан “Чигатайский Гурунг”. Это означало, что джадиды только что перешли от открытой политической деятельности к компромиссу. Они планировали перенести всю свою энергию и идеи в литературу, особенно в поэзию и науку. На этом большая волна узбекской литературы нового времени не остановилась. Предполагалось, что даже созданное позже общество “Кизил калам” будет

функционировать как новый этап “Чигатайского Гурунга”. Но литература становилась нездоровой силой. “Кизил калам” было литературно-художественным кружком, основанным в 1923 году, объединением, которое по масштабу деятельности было больше кружка. По некоторым данным, ассоциация начала свою деятельность в здании, где сейчас находится художественный музей, и в те годы принадлежало рабочему клубу имени Кафанова. Союз был призван объединить “представителей пролетарской литературы”, тайно пропагандировать идеи джадидизма на фоне просвещения. Но истинные творческие силы не смогли проявить свой талант в этих условиях, и, естественно, ассоциация распалась. В 1926 году в Самарканде было создано одноименное общество. В это общество, возглавляемое сокиром Сулейманом, входили такие творцы, как Отаджан Хашим, Боту, Зия Саид, Сотти Хусейн, Ангабай, Алтай, Уйгун, Хамид Олимджан, Миртемир, Айдын. Но снова возник раскол между старшим и младшим поколениями творцов, которые уже были разделены, общество продолжало функционировать с перерывами.

Ключевые слова: литература джадидов, издание джадидов, сборник джадидов, “Чигатайский гурунг”, “Кизил калам”.

Annotation. It is known that in 1918 “Chikhatoy gurungi ” was formed. This meant that the jadids had now moved from open political activity to a compromise path. They planned to move all their power and ideas to literature, especially poetry and science. At the same time, a large wave of new-age Uzbek literature did not stop in its own way. Even the later “Qizil qalam” society was intended to function as a new phase of the “Chikhatoy gurungi”. But literature was becoming an unhealthy force. The “Qizil qalam” was a literary-artistic Circle founded in 1923 and was an association larger than a circle in scope of activity. The association, according to some reports, is located in the current Art Museum and began its activities in those years in a building overlooking the Kafanov Workers ' Club. The association aimed to unite the “representatives of proletarian literature”, secretly promoting the ideas of jadidism against the background of upbringing. But truly creative forces could not show their talent in these conditions, and in a natural way, the association dissolved. In 1926, a society of the same name was founded in Samarkand. This society, led by Shokir Sulaiman, included artists such as Otajon Hoshim, Botu, Ziyo Said, Sotti Husayn, Ankaboy, Altai, Uygun, Hamid Olimjon, Mirtemir, Aydin. But again a disagreement arose between the creators of the older and younger generations, which had already been divided into two, the society continued its activities with breaks.

Keywords: Jadid literature, Jadid edition, Jadid complexes, “Chikhatoy gurungi”, “Qizil qalam”.

Botu “Qizil qalam” va uning galdagi vazifalari” maqolasida (“Qizil O‘zbekiston” gazetasi 1927-yil 23-sent) oktabr inqilobidan so‘ng adabiyot tayin ijodiy kuchlarni bermagani, bir joyda deysinib turib qolganini yozadi: “Oktabr inqilobidan so‘ng borliq ko‘rsatgan adabiy oqim “jadid” adabiyotini maydondan chiqarib tashladi. Bir necha yil ichida bir to‘da yosh qalamlarni ko‘pchilik nazariga taqdim etdi. Lekin bu yangi o‘zbek adabiyoti ham birinchi davrda butunlay milliy ruh bilan sug‘orilg‘oni uchun belgilik yo‘lda o‘sdi... “Chig‘atoy gurungi” yosh kuchlarni to‘plab harakat qildi va “Gurung” yo‘qolg‘anidan so‘ng yangi o‘zbek adabiyotida ko‘b yangiliklar borliqqa chiqorilmadi. “Chig‘atoy gurungi” bayrog‘i ostig‘a to‘plangan kuchlar ikki katta to‘daga ayrildilar. Bir to‘da tilak, yo‘l va shaklda “Gurung”ga sodiq qolib ilgariladi. Ikkinchi to‘da bo‘lsa u tilakka va u yo‘lga qarshi chiqdi; yangi yo‘l, yangi shakl izlashga kirishdi. Biroq bu fikrda birinchi to‘dadan butunlay uzoqlashg‘on bo‘lsa ham, shu kungacha o‘zbek adabiyotida boshqa yangiliklar yaratolg‘oni yo‘q”. Botu murakkab shaxs, to‘laqonli jadid emas edi. Ammo u muhim o‘rinlarda Fitrat va Cho‘lpon yo‘liga sodiq qolgan, nazarimizda. Badiiy timsollar dunyosida Cho‘lponga eng yaqin turadigani – Botudir. Bu uning “Qizil qalam” jamiyati “Chig‘atoy gurungi” bajargan vazifani biroz o‘zgargan shaklda davom ettirishiga umid bog‘lashida, shuningdek, bu yangi jamiyatning ma‘ruzachilari ro‘yxatiga jadidlarning kiritilishida jonbozlik ko‘rsatganida aniq namoyon bo‘ladi.

Jamiyatning “Qizil qalam” majmuasi 1-soni Samarqandda “O‘zbekiston davlat nashriyoti”da 1928 yil Otajon (Hoshimov) tahriri ostida arab imlosida 3000 nushada bosmadan chiqqan. Majmua ikki bo‘limdan iborat bo‘lib, 1-qismdan Otajon Hoshim, Somaylovich, Fitrat qalamga mansub adabiyotshunoslikka doir tadqiqiy maqolalar o‘rin olgan. 2-qismdan bo‘lsa Botur, Uyg‘un, Mirtemir, Majidiy, Cho‘lpon, Shokir Sulaymon, Aziziy asarlari joy olgan.

Ammo bu nashrdan so‘ng ikki avlod ijodkorlari o‘rtasidagi kelishmovchilik avj oldi. 1929 yilda jamiyatning boshqaruv organi qayta ko‘rilib, unga Ziyo Said rahbarlik qila boshladi. Adabiyot sekin-asta mardikorga aylanib bordi. Paxtakorlar, ishchilar – yo‘qsillar qahramonga aylandi. O‘sha yili jamiyatning ikkinchi majmuasi nashrdan chikdi. 1930 yilda Botu, Ramziy (Mannon Romiz), Oltoy qamoqqa olingach, jamiyat butunlay tarqab ketdi.

“Qizil qalam”ning ilk majmuasi ikki bo‘limdan iborat bo‘lib, 1-qismdan Otajon Hoshimning “Proletariyat adabiyoti va adabiy meros”, Aleksandr Nikolayevich Samoylovichning “Navoiy to‘g‘risida ovrupo olimlari”, Fitrat

qalamga mansub “Umar Xayyom” nomli adabiyotshunoslikka doir tadqiqiy maqolalar o‘rin olgan.

O.Hoshimovning so‘zboshi o‘rnida yozilgan “Proletariyat adabiyoti va adabiy meros” maqolasidan o‘qiymiz: “Eski san’at, adabiyotka umuman nafrat ko‘zi bilan qaraydirg‘onlar va qlassiq, jadid san’ati, adabiyotini tekshirishning nima keragi bor deganlar ham oz emas... eski badiiy merosni bilmaslik va uni butunlay inkor qilish natijasida ixtiro asosli bo‘lmaydi yoki ixtiro qilish, boshqa yo‘llar topish qiyin bo‘ladi. Yoki hozirg‘i davrimiz taraqqiyoti saviyasida yangi yo‘l topish mumkin bo‘lmaydi. U vaqt eskilikdan qaytg‘on proletariat fikrida yozmoqchi bo‘lg‘on yosh shoirning boshi qotadi. Eski san’at, adabiyotdan shaklan foydalanishni o‘ziga ep bilmaydi. Kuchsizligi, yoshlig‘i orqasida yangi yo‘l, shakl topa olmay o‘ziga ishonchi so‘nadi. Sekin-sekin san’at, adabiyotdan chekina boshlaydi, o‘smaydi. Hozirg‘i inqilobiy o‘zbek adabiyotida shu hol ko‘rilmakda”. Olim bu uzilishlar asoratsiz bo‘lmasligini, avlodlar boy berilishini juda chuqur his qilgan va buni tushuntirib bergan.

Keyingi ikki maqola ham Otajon Hoshimov fikrlari davomi sifatida berilgan. Majmuada sharqshunos olim, akademik, o‘n yil o‘tib qatag‘on qurboni A.N.Samoylovichning maqolasi bosilishi ham mutlaqo tasodif emas. “Chig‘atoy gurungi”ning bosh faoliyat yo‘nalishlaridan biri – Turonni Amir Temur davridagi shon-shavkatiga qaytarish, qaytadan madaniy yuksalishga erishish, shonli tarixni tadqiq etish, noyob qo‘lyozma manbalarni aniqlash, xalq orasidan terib olish, o‘rganish edi. “Qizil qalam” bu maqola nashri bilan ayni yo‘nalishni davom ettirgan. Maqola shunday boshlanadi: “Turk xalqlarini, ayniqsa, ularning tillarini o‘rganishka ko‘b ishlar qilg‘on Ovrupo olimlari ularning nafis adabiyotiga oz ahammiyat berdilar. Boshida Mir Alisher Navoiy turg‘on chig‘atoy adabiyoti turkiyyotning katta bir bo‘limi bo‘lg‘oni holda Ovrupo mustashriqlari tomonidan oz o‘rganilgandir”. Olim turkiy dunyo, turkiy tamaddunning, tafakkur tarzining Evropada tan olinishi va tadqiqiga e’tibor qaratadi.

Olim izlanishlariga ko‘ra, “Navoiyning ismi, Ovruponing “Sharqni o‘rganish” ilmiy sahifasiga XVII asrning oxirlaridan keyinga qolmasdan kirgandir. Erbelo tomondan tuzilib, 1967 yilda nashr etilgan “Sharq qomusi”da (“Bibliothèque orientale”) Navoiy to‘g‘risida uning forsiy va chig‘atoycha asarlarini aniq ko‘rsatmagan qisqacha maqolacha bordir”. So‘ng olim Navoiyning o‘zi va asarlari haqida ma’lumot beruvchi ilk manbalarni birma-bir ko‘rsatib o‘tadi. Xususan, fransuz mustashriqi Silvestr de Sasi (XVIII asrning oxirlari), Avstriya mustashriqi Xammer (XIX asrning boshlari), ingliz turkiyyotchisi Gibb (XIX asrning oxirlari va XX asrning boshlari) qomuslari, rus qomuslari (“Entsiklopedicheskiy leksikon” (1835 yil), Brokgauz va Yefron qomusi (1902);

rus sharqshunoslari – P.S.Savelev, P.M.Melioranskiy, M.Nikitskiy, V.D.Smirnov, V.V.Radlov, I.N.Berezin, V.Zernov, shuningdek, F.Belin, E.M.Katrmer, H.Vamberi, Pave de Kurtayl, M.Xoriman, Shprenger tadqiqiy maqolalari, ular tomonidan tuzilgan turli kataloglarda Navoiy dahosining qay darajada yoritilgani va tadqiq etilganini tekshiradi. Yakunda shunday xulosaga keladi: “Ovrupo kutubxonalarida bir yoki ko‘pincha bir necha nusxalarda mavjud bo‘lmog‘on Navoiyning hech bir asari ehtimol yo‘qdir. Ovrupo olimlari uzoq vaqtdan beri Navoiyni ko‘b qadrlaydirlar; bu ularning bergan taqrizlaridan ko‘rinib turadi, shunday bo‘lsa ham Navoiyning asarlari hozirg‘acha Ovrupoda oz bosilg‘ondir. Aytish mumkin, ki Navoiyning asarlari na tilining xususiyatlari va mas'alani echishdagi mundarijasining shakl jihatdan hech biri tekshirilmagandir; yolg‘uz fors namunalaridagina tarbiyalangan Navoiyning, birinchidan, qanday darajada mustaqilliq ko‘rsatishi, ikkinchidan, so‘ngg‘i chig‘atoy yozuvchilarig‘a va boshqa turk adabiyotig‘a qanday ta'sir qilg‘oni hal qilinmog‘ondir”.

Majmuaning birinchi bo‘limidan joy olgan “Umar Xayyom” nomli tadqiqiy maqola ham mumtoz adabiyotni o‘rganish masalasiga qaratilgan. Fitrat bu maqolani keyinchalik qayta ishlagan. Buning sababini uning o‘zi quyidagicha ko‘rsatadi: “Forslarning butun dunyoda mashhur bo‘lg‘an shoirlaridan Umar Xayyom haqida «Qizil qalam» majmuasida bir maqola yozg‘an edim. Unda Ovrupa olimlarining Xayyomning tarjimai holi haqida qanday ma’xazlarig‘a murojaat qilg‘anlarini ko‘rsatgan, o‘zim ham shularning izidan yurib, Xayyom tarjimai holini sobit shaklga kirgizishga tirishg‘an edim. Maqolam matbaaga borib terilgandan keyin qo‘limg‘a qimmatli bir kitobcha kirdi. Kichkina kesmada 119 betdan iborat bo‘lgan bu kitobchanning kitobat tarixi hijriy 674 bo‘lib, ta’lif tarixi 594 (milodiy 1198)dir. Yozilg‘an o‘rni Xorazm, tili arabcha, asar egasining oti Imom Zahiriddin Abul Hasan al-Bayhaqiy. Kitobning muqaddimasida yozilg‘aniga ko‘ra, Abu Salim Muhammad Ibni Bahrom al-Sajziy tomonidan hakimlar tarixiga oid yozilgan «Savon ul-hikma» otli asarni biznng muallif to‘ldirmoqchi bo‘lib shu asarini yozg‘an. Asarning oti «Tatimmat us-savon ul-hikma». Muallif bu kitobchada hijriy 7-asrg‘acha yashag‘an mashhur sharq faylasuflaridan 100 kishining tarjimai holi beradi. Shu qatorda 53-bo‘lib «al-dastur ul-faylasuf Umar Ibni Ibrohim al-Xayyomiy» keladi. Xayyomni tekshirishganda, Ovrupa olimlarining murojaat qilg‘anlari ma’xazlar orasida «Tatimmat us-savon ul-hikma» atalg‘an bir asarning otini ko‘rmadik. Hamda bu asarning Xayyom zamonida uni ko‘rgan bir kishi tomonidan yozilg‘ani uning qimmatini orttiradi. Bu asar Xayyom haqida boshqa ma’xazlarda bo‘lmag‘an ba’zi ma’lumotlar berib, ustodlari, shogirdlarini bizga tanitgandan boshqa olmon olimi doktor Fridrix Rozan tomonidan Xayyomning Lokar shahrida tug‘ilganiga oid

maydong'a tashlangan fikrning ham churuk ekanini ko'rsatadi. Bu muhim kitobchani qo'lg'a tushurg'ach, Xayyom haqidag'i maqolamni qaytarib olmoq uchun «Qizil qalam» idorasig'a yugurdim. Maqolam matbaada terilgan ekan, qaytarish mumkin bo'lmadi. Shuning uchun mazkur maqolamning ustida yangidan ishlab bir kitobchani tartib qildim. Yangi topg'anim «Tatimmat us-savon ul-hikma» kitobchasining Xayyom haqidag'i so'zlarini arabcha iborasi bilan kitobning oxirig'a qo'shib qo'ydim. Bundan maqsadim sharq adabiyotini tekshiruvchi g'arb olimlarini bu yangi ma'xazdan xabardor etmakdir" (ushbu risola "Fors shoiri Umar Xayyom» nomi bilan 1929 yilda arab imlosida nashr qilingan).

Yangi adabiyot yaratamiz, deb milliy adabiyotning ildizlarini kesib tashlab bo'lmaydi. Agar u mumtoz darajaga etgan bo'lsa, inchunun. Jadid ziyolilari shu fikr ortidan bordilar va zamon shamollarida qo'nimsiz bo'lib qolgan yosh ijodkorlarga ham ushbu fikrni singdirishga urindilar.

Majmuaning ikkinchi bo'limidan Botur, Uyg'un, Mirtemir, Majidiy, Cho'lpon, Shokir Sulaymon, Aziziy asarlari joy olgan. Botur, Uyg'un, Mirtemirning bu she'rlari juda g'alati taassurot qoldiradi.

1926-yildan sovetlar millatchilik ayblovi bilan jadidlarga qarshi ochiqdan-ochiq ta'qibni boshladi, "Inog'omovchilik" masalasi ko'tarildi, 1927-yilda millat timsoliga aylangan shoir Cho'lpon Samarqandda qurultoyda obro'sizlantirilib, tuproqqa qoriladi, Vadud Mahmud bo'lsa bir yo'la haydab chiqariladi va 1929-yildan qatl mashinasi ishga tushdi. "Qosimovchilik", "Munavvar qori to'dasi" ishi kommunistik diktatura to'la kuchga kirganini anglatardi. 1926-yildan esa qadimchi ulamolarning quvvati kesib tashlandi, hibsda ushlab turildi, qamaldi, surgun qilindi. Shu sharoitda bu yosh shoirlar "soxta g'amlar"dan yuz o'girib, baxt, baxtiyorlik haqida she'rlar yozishgan. Agar ommaviy tarzda hayqirib baxt haqida so'zlanar ekan, bu erda chinakamiga baxtimyor birorta odam bo'lmaydi, bu ma'lum haqiqat. Akademik Naim Karimov Fitrat, Cho'lpon keyingi avlodlarni saqlab qolish uchun she'rlariga qarshi she'rlar yozishga ularni o'zlari undagini haqida aytar edi. Ularda baxtiyorlik emas, mana shu tirik qolish istagi bo'rtib ko'rinadi. Bo'lim Boturning "Istiqbol" she'ri bilan boshlanidi. She'r 1927 yil 8 noyabrda Samarqandda qog'ozga tushirilgan. Bir qaraganda u quvonch, baxt haqidadek. Ammo 11 bandli she'rda muallif qon so'zini 6, zulm so'zini 4, faryod, zulmat, fig'on so'zlarining har birini 3 martadan, vahshat va mudhish kechani 2 marta, shuning, har bir bandda qora ko'lankadek osilib turgan o'lim, qiynoq, hasrat, mozor, yosh, qayg'u, mahzun, xasta kabi so'zlarni qo'llagan. Muallif ma'lum sabab bilan o'zini ham, bizni ham aldashga urinishi mumki. Lekin matn aldamaydi. U o'z egasining yuragi o'lim, zulm, qatl vahshatiga to'lib turganini ko'rsatadi. Botur ming aylanmasin, Fitratning "Mening kecham" doirasidan chiqib

ketolmagan. Yoki Uyg'unning "Zamon sirlari" (1926 yil 19-may, Toshkand) she'ri mana bunday boshlanadi:

Xayol ko'klarida keza bilmayman,
Bo'sh, quruq so'zlarga amal qilmayman.
Yo'lda to'sqinlarni ko'zga ilmayman,
Alamdan, qayg'idan yurak tilmayman...

Garchi Uyg'un "Ey telba qora kuch, to'sma, qoch, yo'l ber", deya navqiron ruhi o'tmish va o'tmish og'riqlar, davr qo'rqinchlari ichida qolib ketishini istamasa-da, u she'rni boshlagan zahoti o'zini Fitrat va Cho'lpon yonida ko'radi. Fitrat, Cho'lpon ijodida Xayolning qo'rqinch, ta'qib qiluvchi qiyofasi bor. Fitrat sochmalarida: "Yotsam tushimda, uyg'onsam yonimda, ko'z yumsam miyamda, ko'z ochsam qarshumda mungli bir xayol kelib turadir!" desa, Cho'lpon ham xuddi shu ta'qibdan so'zlaydi: Bo'g'iq, qisiq bu ko'ngil kuchli o't bilan yonadir G'G' Ul o't orasida yurtning xayoli jonlanadir.

Cho'lpon "Ket" she'rida uni xoin nur, yolg'on nur, deya o'zidan nari haydasa, "Yo'l esdaligi"da qorong'ilik ichidagi daraxtlar unga "xayol-vahm" bo'lib ko'rinadi. Xayol – yangi o'zbek adabiyoti yaratgan eng murakkab obraz. U she'riyatda ham, nasrda ham, dramada ham ko'rinish beradi. She'riyatga xos ezgu xayol timsoli quyuqlashib boradi, u endi ideal emas, toptalgan haqiqat, hurriyat, ona Turkiston bo'lib gavdalanadi, jadidlar tushunchasiga qattiq o'rnashadi, alamli og'riqqa aylanadi, vahm-xayol ko'rinishiga keladi, ta'qib qiladi. Bu obraz davr ijodkorlarining ruhiy-fiziologik holatini ham ochib beradi (Qarang. Nazarova Sh. XX asr boshlari o'zbek she'riyatining yangilanish tamoyillari. – Toshkent: Akademnashr, 2022. – B.206-210.). Uyg'un she'rining

Ey telba qora kuch, to'sma, qoch, yo'l ber,
Ket, yo'qol, ko'ksingni yo'qliqlarg'a ker!..
Turmish oqimida oqib boraman
Umid gullarini taqib boraman

deya yakunlashi – akalari kaltaklanganu, qo'rquv zo'ridan zo'ravonga qarab, "Sizni yaxshi ko'raman", deytgan bola holiga o'xshaydi. Bu gipnoz ham emas, bu shu kungacha aytilgan baxt kuylari ham emas, bu yig'lagan holingda kulishga majburlanishdir.

Bunday yig'lash Mirtemir she'rida yanada aniqroq ko'rinadi. "Boqchada" nomli she'rning yakuniy xulosalovchi qismidan o'qimiz:

Qayg'i yo'q... shodliqlar ustiga shodliq

Faqat u... o'rtoqlar mendan uzoqda...

Men uchun na qadar hurlik – ozodlik

Ular-chi? – Tubanda, nechun tuzoqda?!

Gul – bog'cha ichida o'ynab kulaman –

G'am nima?

– Men uni qaydan bilaman....

Uyg'un 21, Mirtemir 18 yosh yigitchalar bo'lishgan. Ular bu yoshda Turkiston qayg'usini qaerdan ham bu qadar chuqur bilsin, dersiz? Qo'rquv yosh tanlamaydi, to'laqonli baxt anglanishi uchun esa bu vaqtda juda yoshlik qilar edilar.

Majmuadan, shuningdek, A.Majidiyning tarixiy mavzudagi “Bir haykal qarshusida”, Uyg'unning sof lirik kayfiyat uyg'otuvchi “Tong” she'rlari, Cho'lponning “Navvoy qiz” (1925-1927 yil iyun, Samarqand), Shokir Sulaymonning “Qotil”, Aziziyning “Qish ko'rinishlari” hikoyalari ham o'rin olgan. Bu hikoyalar qonga botgan Turkistonning qon yig'lagan ayollari haqida. Ular hech ham “baxtiyor” zamonning hosilalariga o'xshamaydi.

IRONIYA VA UNING LINGVISTIK TABIATI

E.Ibragimova, FarDU professori v.b.

Annotatsiya

Maqolada ironiyaning nazariyaiy jihatlarini o'rganib chiqishdan asosiy maqsad, ularning xronologik tartibda o'rganilishi emas, balki zamonaviy lingvistik va kognitiv ironiya nazariyalarida qo'llaniladigan asosiy g'oyalarni aniqlashdan iborat ekanligi, Turli lingvistik nazariyalar rivojlanishining eng muhim natijasi uning kognitiv murakkabligini e'tirof etish ekanligi, shuningdek, ironiya so'zining semantik strukturasini leksikografik tavsiflarda qiyinlashtirishda ko'ramiz, uzoq tarixga ega bo'lsa-da, ironiya tushunchasining chegaralari hali ham munozaralar mavzusi bo'lib qolayotganligi, verbal ironiyaga ritorik trop sifatida, nutqni bezatish vositasi sifatida qarashning qadimgi an'anasi saqlanib qolganligi, u faqat bir estetik uslub emas, balki semiotik, pragmatik, madaniy va ijtimoiy mexanizm sifatida ham tadqiq etilishi, turli tilshunos maktablar va yo'nalishlar ironiyaning nutqdagi funksiyalarini har tomonlama tahlil qilishga harakat qilganliklari. Bu jarayon ironiyaning ko'p qatlamli va ko'p ma'noli tabiati, hamda uning faqat lugaviy emas, balki kontekstual va diskursiv jarayon sifatida namoyon bo'lish yoritildi.

Kalit so'zlar: ironiya, kontekst, diskursiv ironiya, kinoya, trop,intonatsiya, fenomen.